

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ЛИТЕРАТУРА**

ЛИТЕРАТУРНОКРИТИЧЕСКИ И ЮБИЛЕЕН СБОРНИК

ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ

от 30-те до игото на Париж и „Усмивката“

ИЗДАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР „БОЯН ПЕНЕВ“

В тази книга са събрани научни студии, публикации и спомени за Лъчезар Станчев във връзка с организираната от Института за литература при БАН Национална научна конференция „Връстници на всички времена“ (9 октомври 2008 г., в дом-музей „Ангел Каралийчев“), посветена на 100-годишнината на Лъчезар Станчев, 120-годишнината на Дора Габе, 115-годишнината на Елисавета Багряна и 110-годишнината на Калина Малина.

Конференцията беше открита със слово от доц. д-р Елка Трайкова, в присъствието на почетните гости: съпругата на Лъчезар Станчев - Елена Лъчезар Станчева, Леда Милева и Боян Елин Пелин. С изказване участва уредничката на музея в град Вършец Йорданка Костова.

Редакционна колегия:

Милена Кирова
Вихрен Чернокожев
Румяна Л. Станчева

© Вихрен Чернокожев, съставител, ММХІ
© Андрей Бояджиев, корица и оформление, ММХІ
© Институт за литература, ММХІ
© Издателски център „Боян Пенев“, ММХІ
ISBN 978-954-8712-67-5

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ЛИТЕРАТУРА

ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ

от 30-те до игото на Париж и „Усмивката“

Литературнокритически и юбилеен сборник

Издателски център „Боян Пенев“

София ✧ ММХІ

Зора

3.1.1940 г., брой 6168

ИЗДАНИЕ И СОБСТВЕНОСТ НА АКЦ. Д-ВО „БЪЛГ. ПЕЧАТЪ“ УЛ. 11 АВГУСТЪ 18

ЩАСТЛИВЦИТЪ ОТЪ 1939 ГОДИНА ЛИТЕРАТУРНИТЪ НАГРАДИ И НАСЪРДЧЕНИЯ

Слабъ новогодишенъ даръ високо отличенъ на място и много топанна за... кс-сията. По-важно е, разбира се, отличнето за място. Това е и вадичата на наградитъ отъ гледни на интереснъ на българското художество! Слово: да посочатъ...

(При първа стога ние пакъ ше се повърнемъ въ тия книги).

Въкъ отъ тия главни отлични комисни е наизвала въ протокола си още 20—30 имена на писатели и писателствуващи, на по 5, 4, 3 и 2 хил. лв. Начинъ белегъ на отъзлъбокъ, кому по-пакъ на всички гласници и то отъ изтеклата година мърка навърно би тъ а б з отъ имена да т и а по горното по за това не е дума всичко морални се съобщаватъ угото си остава е на единъ или отъ качества ната да се различени на мно ижжа се сама туди. Писахме рме го и сега ттъ.

И най-после единъ новъ двуредъ — мяхкиятъ постъ Лачезаръ Станчевъ за сбирката му „Земя подъ слънце“, въ коя-то въ изкъни и различни отъ Каралнически тъ звукови хармонии трепти пастично сжшата обичъ къмъ майката родна земя

и въ сдзи че отъ собокъ Голъ чекъ доя — Ки тинавтъ всички латно почва — Ха на драгъ бр. че награда друго, а стаде е беговъ и ригира лично въ илчича и отъ всичъ Белези Фина По ромель, а творбе, а тъ се кач въ достояние на о с е и

(При първа стога ние пакъ ше се повърнемъ въ тия книги).

Въкъ отъ тия главни отлични комисни е наизвала въ протокола си още 20—30 имена на писатели и писателствуващи, на които е присъдена по 5, 4, 3 и 2 хил. лв. и е сложила по тоя начинъ белегъ на отъ личне — кому по дълбокъ, кому по-пакъ — горе-долу на всички гласници и труженици на перото отъ изтеклата година. Човкъ съ по-друга мърка навърно би навърнлъ въ тоя с т з а б з отъ имена достонни к а и д и а т и а по горното стапяло на отличне. Но за това не е дума тукъ. Наградитъ сж преди всичко морални отлични — тъ тръбва да се съобщаватъ именни като отлични — другото си остава гомощи, които се даватъ на единъ или другъ авторъ, независно отъ качества на книгата му. Съ практиката да се даватъ много награди и насърдени на мно го имена обезсмисля се, изража се слава и идея за литературни награди Писахме по мизалата година, повтаряме го и сега. Даво до година ние ни чуятъ.

А. Б.

А. Б.

Най-забравяниятъ отзив (след войната) за годишната награда за поезия - сбирката „Земя под слънце“, 1939

ВЕСЕЛА ДРУЖИНА

1
БРОЙ
2 лева

СЕДМИЧЕНЪ ВЕСТНИКЪ ЗА ДЕЦА И ЮНОШИ

Предварително разрешенъ отъ Министерството на Народно Просвѣщение съ указъ № 23632 отъ 8. VII. 1933 г.

ЗАГОВОРЪ

Картина отъ М. Жупишъ

— Узнавъ най-после Петю отъ къде
тъкъ чудни приключения чете,
които ни разказа, а се хвали
че той си ги измислялъ самъ — Таке ли?
Отъ де научи? Казвай! — Таъз година
новъ вестникъ почналь „Весела дружина“!

Възъ джаба му е. Той до като дръне,
слате спритомъ да го прачетем!
И пакъ ще му го върнемъ безъ да знае,
та има да се чуди и се нае,
когато му задавъ задача азъ
отъ тъкъ, що ужъ измислялъ той за насъ!

„Любито“ за ЛС – писане на стихове по картинка, 1933

[Арх. Документ1: http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs1.pdf](http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs1.pdf)

[Арх. Документ2: http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs2.pdf](http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs2.pdf)

[Арх. Документ3: http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs3.pdf](http://slance.eu/SbornikLS-2008/vesela-druzina-docs3.pdf)

Росица Чернокожева

Институт за литература – БАН

ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ ВЪВ В. „ВЕСЕЛА ДРУЖИНА”

От човешка гледна точка вестник „Весела дружина” е съдбата на семействата на двама братя – Лъчезар Станчев и Емил Коралов (псевд. на Емил Станчев) през цели 14 години – от 1933 до 1947 г. Казвам – съдбата, защото когато четем „Весела дружина”, усещаме, че те са живели със списването на това издание. Усеща се това, което всеки би си пожелал – да обичаш, каквото работиш и да работиш, каквото обичаш. „Весела дружина” е най-продължително излизалият вестник за деца и юноши след Първата световна война. Редакторите го рекламират като „Най-хубавият, най-полезен, най-забавен и най-евтин седмичник за деца...” Той има славата и популярността, която по-късно заслужено ще си извоюва многохилядният тираж на „Славейче”. Читателите са се нареждали пред будките в нетърпеливо очакване на поредния брой. Любопитно е да се отбележи, че още през 1939 г. вестникът говори за началото на телевизията, за редовна програма от Айфеловата кула в Париж. Колцина българи са чували по онова време за телевизия, която ще се появи у нас две десетилетия по-късно. В 1938 г. Матвей Вълев и Ценко Цветанов пък разказват за първите стъпки на детския радиочас в Радио София. Широката европейска култура на Лъчезар Станчев се проявява и в илюстрирането на вестника с класически български и европейски образци на изобразителното изкуство.

В началото като издател фигурира В. Станчев (Веселин – това е най-големият брат от четиримата братя Станчеви). През годините редакционният комитет се променя с имената на Ценко Цветанов, Асен

Разцветников, Вера Лукова, Димитър Добрев; но моторът, двигателите, вдъхновителите на изданието са Л. Станчев и Е. Коралов. Те наистина успяват да привлекат най-добрите български писатели: Дора Габе, Елисавета Багряна, Калина Малина, Змей Горянин, Елин Пелин, Йордан Йовков, Борис Светлинов, Никола Фурнаджиев, Яна Язова, Ангел Каралийчев, Леда Милева, Асен Босев, Христо Радевски, Васил Павурджиев, даже Радой Ралин, който казваше, че никога не е писал за деца. Общият брой на сътрудниците надминава 170. „Весела дружина” е илюстрирана от Борис Ангелушев, Вера Лукова, Стоян Венев, Илия Петров, Ненко Балкански, Дечко Узунов. На страниците на вестника излизат най-добрите приключенски романи на Емил Коралов и Милка Петрова-Коралова. Широка е палитрата на преводната литература, която обогатява познанията на младите българчета: Е. Кестнер, Р. Киплинг, Ем. Салгари, Ал. Беляев, Дж. Лондон, Юго, Толстой. Тук особен акцент са преводите от сръбски и хърватски автори.

Освен като редактор Л. Станчев участва във всеки брой на вестника със стихове и проза. Изцяло негова е осмата страница с рубриката „Задачите на Филистимчо” – логически задачи, ребуси, гатанки. Специфичен жанр тук са Лъчезар-Станчевите поеми за деца в стихове, придружени с илюстрации, в повечето случаи вземани от френски издания, но водещ тук е текстът. Във „Веселанската дружина”, „Бог забавя, но не забравя”, „За голямата награда трябва тичане да пада” над всичко е радостта от живота в пъстрите случки на всекидневието. От тях поетът съвсем естествено извлича екзистенциалното в човешкото и природното съществуване, както напр. в „Славен звероукротител”:

*Искаш да ни укротиш
звероукротител славен,
но кажи защо забравяш,
че зверът на теб е равен.
По-добре ни остави
и далече си върви.*

В тези приключенски, близки до комикса фабули, има една особена интимност. Поемата „Бързолет и Кук в

джунглите” обсъжда дори и пародийно един съдбовен за детския свят проблем – приятелството. Ето как го разбира Бързолет:

*Уговорихме отдавна
всичко да делим по равно:
За теб – лошото в света,
за мен – сладките неща.
Значи всеки за награда
взема туй, що му се пада.*

Приятелството е смислообразуващ център в много от поемите. В поредното приключение Кук пак ще послужи на Бързолет, да – послужи – като предмет. Рядко премерено чувство за хумор, едно намигване само изразява тези отношения между двамата приятели:

*Както си ми крив и страшен,
лесно птиците ще плашиш.
Стой, не мърдай, Кукче мило,
ти си истинско плашило.*

Поемите за деца на Лъчезар Станчев са отворени към света, подчертано космополитни, както впрочем и лириката му за възрастни. Берлинската олимпиада, Париж, Чикаго, екзотичните джунгли и пясъците на Сахара са естествена среда за неговите герои. Те са доста по-различни от уседналата, одомашнено-фолклоризирана класическа българска литература за деца по онова време.

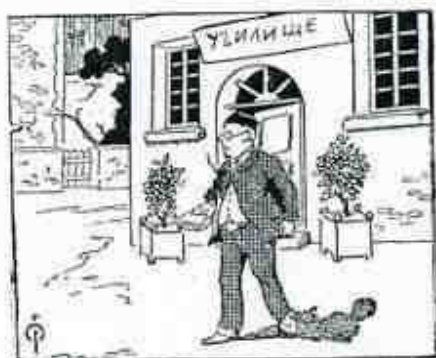
Писани с особена лекота и вдъхновение, Лъчезар-Станчевите поеми за деца, колкото и да са близки до класически образци като напр. „Макс и Мориц”, Ран-Босилековите „Сестрите на Макс и Мориц”, Подвързачовите „Крачун и Малчо в София” се отличават от тях. Те са създавани като жизнерадостно, изобретателно римуван коментар към вече готови картинки.

Само малка част от поемите си във в. „Весела дружина” Лъчезар Станчев ще пренесе по-късно в книгите си. Талантът на поета, умението му да привлече във веселанската писателска дружина най-известните имена в литературата ни за деца поставят вестника на средищно, но все още недооценено място в литературната ни периодика. Една бъдеща „Антология Весела дружина” със сигурност би потвърдила това.

БЕЗПЛАТНА ПРИТУРКА НА СП. „ЗЕМЛЕДЪЛСКА
ПРАКТИКА“, ГОД. XIV—1933.

РАЗКАЗИ ЗА ДЕЦА

Наредилъ: ЛЖЧЕЗАРЪ СТАНЧЕВЪ,
РЕДАКТОРЪ НА В. „ВЕСЕЛА ДРУЖИНА“

СОФИЯ, ПЛОЩАДЪ „СОЛУНЪ“, 1.

Книжка от „Библиотека герои”, с илюстрации от В. Лазаркевич по оригиналния текст на Лъчезар Станчев, 1942.

Библиотеката е забранена за разпространение след войната.

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Вихрен Чернокожев <i>ЧОВЕШКАТА СИТУАЦИЯ В ПОЕЗИЯТА НА ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ ПРЕЗ 30-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК</i>	5
Доц. д-р Младен Енчев <i>ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ. МИМИКРИИТЕ НА ИГРАТА</i>	11
Росица Чернокожева <i>ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ ВЪВ В. „ВЕСЕЛА ДРУЖИНА”</i>	39
Д-р Радосвета Гетова <i>ПОЕТЪТ ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ – ПРЕВОДАЧ НА „НЕПРЕВОДИМИ СТИХОВЕ”</i>	45
Проф. дфн Милена Кирова <i>ПИСМАТА КАТО ПОРТРЕТ НА СВОЕТО ВРЕМЕ</i>	57
Проф. дфн Светлозар Игов <i>ЗА КНИГАТА ОТ ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ „ПАРИЖ ПОД СЛЪНЦЕ И БЛАГИ ДУМИ ОТ СЪВРЕМЕННИЦИ”</i>	61
Доц. дфн Румяна Л. Станчева <i>ИЗЛИТАНЕ – ПОГЛЕД КЪМ ПОЕЗИЯТА НА ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ ОТ 1930-ТЕ</i>	71
Леда Милева <i>ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ – СЪЗДАТЕЛЯТ НА СЛАДКОПОЙНОТО И НЕЗАБРАВИМО „СЛАВЕЙЧЕ”</i>	89
Валери Петров <i>ДВА СПОМЕНА ЗА ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ</i>	95
Боян Елин Пелин <i>СТИХОВЕ И ПРЕВОД С БЛИЗКИЯ ЛЪЧЕЗАР СТАНЧЕВ</i>	99
Марин Георгиев <i>ЗА ЕДИН ВИЦ – ЕДНА ГОДИНА</i>	103
Елена Лъчезар Станчева <i>Из „Бивалици”: ПИСМО ОТ ПАРИЖ; ЕЛЮАР В СКАНДАЛА С „УСМИВКАТА”; У ЕЛИН ПЕЛИН „НА СЪРНА” С ЛЪЧЕЗАР</i>	113